

Učiteljski Glas

— Glasilo „Saveza dalmatinskih učitelja“ —

Vlasnik i izdavaatelj
„Savez dalmatinskih učitelja“.

Hrvatska tiskara Dr. Krstelj i drug
u Šibeniku.

Urednik:
Dinko Širovica.

Izlazi na 15. svakoga mjeseca. Zapada 4 K na godinu. Učiteljski pripravnici i pripravnice dobivaju ga na pol cijene. Novci se šalju PETRU RADMILOVIĆU, učitelju i blagajniku „Saveza dalmatinskih učitelja“ u Spljetu, a članci i dopisi uredništvu. Rukopisi se ne vraćaju.

P O Z I V

na

glavnu godišnju skupštinu

„Saveza dalmatinskih učitelja“

koja će biti dne 12 rujna o. g. na 11 sati prije podne u dvorani pučke muške škole u Splitu (Lučcu) sa ovim

poslovnim redom:

- 1). Izvještaj o radu središnjeg odbora od posljednje glavne skupštine;
- 2). Izvještaj blagajnika, te odobrenje računa;
- 3). Izbor trojice revizora za nastajnu godinu;
- 4). Eventualija.

U Splitu, 14. srpnja 1908.

Za središnji odbor

„Saveza dalmatinski učitelja“:

Predsjednik:
F. Bradić.

Tajnik:
M. Justinijanović.

Na skupštinu!

Ono, što smo kazali kolegama u oči lanjske glavne skupštine našega „Saveza“, mogli bismo gotovo od riječi do riječi ove godine ponoviti. Okolnosti nijesu se od onda ni najmanje promijenile obzirom na stanje našeg učiteljstva, te su njegovi zahtjevi ostali uvijek isti, jer još neispunjeni sa strane onih, na koje su upravljani.

Ove godine skupština se sastaje u oči novih saborskih izbora. Taj momenat ona ne smije mimoći,

već mora da prama njemu zauzme stanovište, koje ga zauzmlje cijelo učiteljstvo u pokrajini, tražeći da mu se pruži prigoda, da bude i ono sudjelovalo u narodnom predstavištvu na korist ne samo svojih probitaka, već i na korist samog naroda.

Kad skupština dostojanstveno riješi uz predmete, koji su na poslovnom redu, to pitanje i druge predloge, koji slučajno budu podnešeni u korist učiteljstva i škole, onda će ona i ovog puta izvršiti svoj

zadatak i njeni članovi moći će se razići u uvjerenju da su učinili sve, što se može prama današnjim prilikama.

Ovo smo htjeli naglasiti, jer učinili sve ono, što bi se htjelo i moralo, nije još moguće. A nije moguće baš za to, što se organizacioni učiteljski rad nije proveo onomu intenzivnošću, koja je potrebna, e da organizacija uspije ne samo po imenu, već i po djelu. Osim toga provuklo se učiteljskim obzorijem i nje-koliko oblačića, koji su na polje uzajamnog i skladnog udružnog rada bacili po koju neprijatnu sjenu.

Mi smo više nego uvjereni, da su ti oblačići, kô oblačići, sasvim prelazni, i da će opet nastupiti posvemašnja vedrina, pod kojom će se na polju našeg učiteljskog udruženja moći lijepo i složno raditi, sigurnom nadom u bolju budućnost.

Ovom težnjom uvjereni smo da će biti prožmana i glavna ovogodišnja skupština našeg „Saveza“.

Po zaključku sjednice središnjeg odbora, držane dne 14. lipnja t. g. u Kninu, obznanjuju se učitelji i učiteljice, što kane na skupštinu, da svoje slučajne predloge moraju mjesec dana prije dostaviti predsjedniku „Saveza“, kolegi F. Bradiću. Predlozi, koji do toga roka njemu ne prispiju, ne će bit donešeni pred skupštinu.

Skupštini želimo najbolji uspjeh, koji opet ovisi o nama učiteljima, o tome koliko nam je do ugleda i dobrobiti našeg staleža i do izbjegavanja svega, što u naše redove može da unese nesklad i nezadovoljstvo.

Jedna opomena.

Središnji odbor našeg „Saveza“ držao je dne 14. lipnja o. g. svoju redovitu sjednicu, ovaj put u Kninu, na kojoj je kod druge tačke poslovnog reda izneseno od blagajnika stanja blagajne i ukupnih računa. Izvještaj se je teško neugodno dojmio srazloga, što se razabrlo, da „Savez“ u ime članarine ne prima od učiteljstva što ga ide. Potankosti ne navodimo, jer su žalosne.

Prije ustrojenja kotarskih učiteljskih društava išlo je u ovom pogledu slabo. Kad su se ta društva ustanovila mislilo se, da će okrenuti na bolje, a kad tamo okrenulo je na gore.

Očito je sada, da članovi društava ne vrše svoje dužnosti ni prama istim društvima, t. j. da zaboravljaju na članarinu, ili pak da tajnici-blagajnici društava uzimlju stvar na vrlo laku ruku.

Treba da učitelji i učiteljice budu s time na čistu.

Članovi „Učiteljskih društava“ plaćaju mjesečno po 1 K; od te krune ide polovica „Savezu“. Stom krunom dakle učitelj ili učiteljica biva članom i društva i „Saveza“ i ima pravo na besplatno primanje njegova glasila „Učiteljskog Glasa“.

Cijenimo, da od ovakove male žrtve za tolike blagodati ne bi nijedan kolega imao zazirati, pa se je čuditi, kako je do sada moglo proteći toliko vremena, da se mnogi nisu toj neznatnoj dužnosti odazvali i tim „Savezu“ prouzročili ne indiferentni deficit.

Radi toga pozivljemo učitelje i učiteljice da odmah uredi svoje račune s upravama svojih učiteljskih društava, a ove opet sa „Savezom“, jer ovako kako je do sad bilo, ne smije nikako da potraje.

Uvjereni smo, da će nam bit poštegovana neugodnost, da se na ovo pitanje povratimo.

Naše učiteljice na kulturnom polju.

Nije nam ovdje nakana isticati rad naših učiteljica na uzgojnom polju u školi i narodu, koji je sa svakog gledišta istovjetan sa plodonosnim radom učitelja, već ćemo sve osvrnuti sa par redaka na njihov rad u javnom, literarnom, napose folklorističkom polju, na kome se, osobito u ovo zadnje doba, nekoje baš pohvalno istakoše.

Često se čuje i opravdana tužba, da se naše učiteljice bave u opće posve malo ili ništa raspravljanjem i riješavanjem aktuelnih pitanja bilo u javnosti bilo prigodom skupština, no ako se koja srčanija za to i nagje, eto na nju kuke i motike sa strane anonimnih, pseudo i ne pseudo pisaca i zavidnika, eto kritičara, koji i slovom i riječi stavljaju na sito i rešeteto, važu na zlatarskoj tezulji i najneviniji člančić, najjednostavniju raspravicu i najneznatniju tvrdnju njezinu. Naravno je, da se time ubija i ono malo volje,

što je nekoje učiteljice još imaju, a u mlagjima se guši duh stvaranja i priječi im se da pokušaju nešto u javnosti napisati ili o nečemu prozboriti i tako doprinijeti kremenit kamičak općoj koristi naroda svojega. Upravo je to i krivo, da na mnogim skupštinama učitelji raspravljaju pitanja, koja strogo zasijecaju i po naravi i po svrsi svojoj u resort djelokruga učiteljica, i da stališka pitanja u javnosti obično bivaju i bez učiteljica riješavana.

Uza sve to vigjamo ipak u posljednje doba često i po mnogim našim novinama različnih osobito folklorističkih sastavaka, koji bolje svjetlaju i doprinose znamenitoj gragji za proučavanje života i običaja našega naroda, pa-dok učitelji opisuju razne zgode i običaje krajeva, učiteljice se nekoje latiše da zainteresuju sve slojeve naše i tugje inteligencije za narodnu nošnju, osobiti za narodni vez i tklalo.

Cijelom slavenskom jugu, a napose krajevima kud Hrvati i Srbi bitišu, poznat je kolosalni književni rad, kojega je u tom smjeru iznijela učiteljica Jelica Belović-Bernadzikowska, pa se nije čuditi, ako se je i med dalmatinskim učiteljicama našla gdje koja zauzeta da se bar iz dilentantizma sličnim pozabavi i iz svojeg kraja gdje službuje par redaka o narodnom životu napiše ili o zgodnim pitanjima u sastavcima riječ povede, unatoč svoj buri i oluji, koja se radi tog njihovog djela često na njih diže.

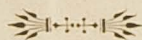
Istinu govoreći, kulturni rad naših učiteljica, osobito ono malo što ga je na literarnom polju, mora nas tješiti i mora nam se svidjati, a mnogo tome zar doprinosi i to što je narav ženskinja već takova, da sve ono što kažu ili što napišu, nekako milo i sentimentalno zvuči, pa su za to i rasprave i članci naših učiteljica obično protkani i poetičkom sladosti i ljupkoćom, koja na čitaoca čustveno djeluje i ublužuje ga. — Grjehota samo, što od dobre tri stotine učiteljica širom naše pokrajine, samo nekoje se u javnosti ističu, dočim smo uvjereni, da bi naše učiteljice svojom naravnom ustrpljivošću, ljubaznošću, voljom i marom, mogle, ako ne nadmašiti rad naših učitelja na kulturnom djelu, a ono barem uporedo s njima kročiti u tom radu. Znamo, da ženska skromnost i prirogjena joj čutljivost, ne rado se ističe u onome gdje zna da će biti oštro, a kadgod i nepravdom napadnuta i izvrgnuta najljućoj, često pristranoj osobnoj osudi nekih kolega ili kolegica, koji nastoje, da tu bijelu pčelu do skrajnosti utuku. Ne rijetko se pojavljuje i zavist, koja poragja beskrajne i površne nazovi kritike, gdje se radi jednog naivnog izraza,

jedne narodne riječi ili jedne bezazlene tvrdnje pišu kilometrični članci, ili, ako ni jedan list takovih kritika ne će da upotrijebi, upravljaju se tim učiteljicama anonimne dopisnice pune ličnih napadaja i uvrijeda i šalju im se besramne i porugljive razglednice da ih se... moralno blati.

U interesu časti i napretka našega stališa i u općoj narodnoj koristi, koja iz javnog djelovanja i učitelja i učiteljica proizlazi, trebalo bi se jednom i za navijek ostaviti bilo ma kojih osobnih napadaja, pristranih i ponizujućih nazovi kritika, uvrijedljivih i besramnih pisama i uopće svakog neiskrenog i niskog sredstva, kojim se gleda čast, ugled, ponos i samoljublje brata ili sestre ubiti i volju im za rad još u zametku ugušiti.

Našim pak sekama učiteljicama, neka je napose živo preporučeno, da se u svojem blagotvornom radu ne osvrću na ikakve napadaje i uvrijede, kojima se gleda njihova dobra volja uništiti, već neka dalje smjelo i neustrašivo kroče na započetoj stazi, a u tom neka ih ostala kita sestrice naslijeduje bez straha i bez ikakva ustručavanja, pred nepravdom i nezahvalnošću. Svaki put, koji vodi k dobru, istini i uzvišenosti, posut je gustim i oštrim trnjem, a svako djelo, koje biva znojem, suzama i krvlju njegova začetnika okvašeno postaje znamenito i trajno. Na mucu se poznaju junaci, a muka je nešto srodjena s našim stališom, pa za to se naše učiteljice ne će doista strašiti teške muke i crne nezahvalnosti i podle nepravde, nego će usprkos svemu tome skupa sa svojom dobromislećom braćom veselo i svojski skočiti — na rad.

Dorbić Vicko.

Individualizovanje nastave.

Piše: Stijepo Kastropeli.

I.

Naredba je imala i tri prigovora, t. j. da neće biti dovoljno učitelja za spec. razrede, da će u tim razredima nazirati stališku školu i da će biti veća udaljenost od škole. Ali su se pokazali neosnovani kod vrlina same uredbe. Za to je i našla velikog odziva kod prijatelja školskog podmlatka. Internacionalni kongres za šk. higijenu u Hürnbergu raspravljao je 1904. potanko o organizaciji pučke škole po principu sposobnosti u napredovanju. Mnoga njemačka uč. udruženja pokazala su mu se sklona, a mnogi su gradovi stavili u izgled, da ga provedu.

U današnjem vijeku, kad jače nego igda dolazt do uvažanja svijesna narodna cjelina složena od svijesnih elemenata, kada je Bogu hvala i kod nas uvedeno opće izborno pravo — danas velju neophodno je nužan intenzivni razvoj svake narodne jedinice prama njezinim prirodnim sposobnostima. „Slobodan put talentu, neka se sam uči zadovoljavati i sa svim silama cjelini služiti! Čovječnosti i povećane brige

slabu, da i ono takogjer sa svojim čednim silama bude osposobljeno za veselo udioništvovanje na šk radu i na zadacima ljudske zadruge“. „Svakom svoje!“

Povraćam se na onu ljutu ranu t. j. na opetovnjaštvo prve šk. godine. Ta me rana boli, u dno srca toči, i dok joj se ne nagje lijeka, boljeće i mene i drugoga — što dalje to žešće. U njoj je izvor mnogih zala naše pučke škole, ona je znatan uzrok, što se naša najniža škola, jedini prosvjetni zavod našega puka, uspješno ne razvija, ova rak-rana, te ubija moralno i fizično svoj plijen. A ogroman je njezin plijen! Teške su i sudbonosne njezine pošljedice. Evo dvaju brojeva nek svjedoče. Od 376 djece upisane u stanovitu pučku školu, dobilo je otpusnu svjedožbu 46! U drugoj školi od 317 jedva preko trećine! Drugovi, zavirite u šk. matice, poučiče vas ona bijela polja. Otpuštena djeca većinom su žrtva opetovnjaštva. Ostavila su školu sa zlom uspomonom na srcu, a gorom poputbinom u duhu i u kostima.

Nastavna osnova odregjuje kvantum znanja, što ga imaju prisvojiti djeca prve šk. godine, ako hoće da progju u drugu. Djeca imaju da prisvoje polagano pravilno čitanje. Ne spominjem drugo gradivo, jer se daje u užem ili širem opsegu svladati. Čitanje je s pisanjem os, oko koje se vrti sudbina djeteta u prvoj godini. Ako nauči — dobro, ako ne — zlo po nj! I to će se zlo na njemu ponavljati i do godine i preko godine, i sve, dok progje ili dobije odlaznu svjedodžbu i gdje si bio — nigdje, što si radio — ništa.

Kad se uzme obzir na seoske prilike, udaljenost, neprohodnost puteva, ružna vremena i nejakost, bilo fizičnu bilo umnu, i sto drugih jada i nevolja, onda nije čudo, da stanoviti dio izostane i bude zapušten. Jer nije moguće, da se toj djeci iskaže osobita pomnja kod škola kakve su na selu, s velikim brojem odsjeka i djece, bilo kod jednorazrednih škola, bilo kod onih su dva razreda.

(Slijedi).

Kotarski školski nadzornik.

Piše: Dorbić Vicko.

(Nastavak)

Još se kotarski nadzornik može pokazati pravim prijateljem, ocem i savjetnikom svojih učitelja prigodom kotarskih učiteljskih konferencija. Tu, pri pretresanju raznih raspravnih pitanja, pri debatama o raznim resolucijama, pri njegovim otvornim i zaključnim govorima, može on prisutnom učiteljstvu podati umjesnih naputaka, savjeta i poduka, protkanih pravom staleškom ljubavlju.

Ne manje od svega nadzornikova rada u njegovu neposrednom doticaju sa učiteljem i školom tegotna mu je i uredovna rabota, jer osim riješavanja tolikih službovnihi spisa, osim koncepcije raznih izvještaja, dopisa, otpisa, odluka i okružnica, te pregledanja i popunjenja mnoštva uredovnih pregledalica, tiskanica i skrižaljka, tu su mu i periodične mjesečne i izvanredne sjednice kotarskog školskog vijeća, na kojima on, kao glavni stručni izvjestitelj vodi glavnu riječ, daje nužna razjašnjenja i stilizira zapisnik, a uz to treba da je pripravljen da uzbude u stanju konkretno odgovoriti na svaku možebitnu primjetbu pojedinog prisutnog člana.

Ako se od nadzornika traže sve te sposobnosti i sva ta dobra svojstva da uzmogne dolično i uspješno svoje dužnosti vršiti, mora se pak i od učitelja tražiti, da i on iskazuje dužnu poštu, čast i ljubav tom svojem stručnom starješini. Učitelj je dakle dužan u školi i van nje da dostojno susreće svojeg nadzornika, a njegove savjete i naputke učtivo prima i uvažava. Ako se u čemu baš ne slaže s njime, neka mu pristojno, muževno i dostojanstveno obrazloži svoje stanovište, jer stvar ozbiljno, mirno i po tenanu pretresana, daje se pravom kraju privesti. Neka učitelj slobodno i bez krzmanja otkrije svoje srce nadzorniku, on će ga, bude li pravi čovjek,

znati utješiti i okrijepiti. — Razumije se, da će (nastavniku), koji zdušno vrši svoje dužnosti, — koji se po potrebi daje svjetovati i naputiti, koji zna svojom ozbiljnošću, iskrenošću, staleškim dostojanstvom, radom i nastojanjem, a ne puzanjem i možda podlim doušivanjem steći ljubav i poštovanje svojih pretpostavljenih — pravi nadzornik biti prijatelj, sudrug, brat i otac, dočim nastavniku lijenčini, nenemarniku, licumjercu i nekolegi nadzornik mora da bude strog i oštar glavar, a ne blag i sretljiv prijatelj.

Dalmatinsko je učiteljstvo svojim radom na prosvjetnom polju steklo povjerenje i čast cijeloga naroda, te je ono danas izmed svih staleža jedno od najpoštovanijih kako je to i potpunim pravom zaslužilo. Ta je čast našem marnom učiteljstvu iskazana i time, što se iz njegova središta biraju ljudi kojima se povjerava nadzor nad našim pučkim školstvom i učiteljstvom, pa eto na svih jedanaest sistemizovanihi nadzorničkih mjesta u pokrajini fungiraju dandanas ljudi, koji su u našem središtu nikli, ljudi koji su kao i mi prokušali sve tegobe, sve jade i svu gorčinu položaja siromašnih pučkih nastavnika i koji su svi malo da ne svojom djelatnošću, a rame uz rame sa svojim učiteljstvom, podigli naše školstvo i našu stalešku moć do one časne visine na kojoj se, hvaleći Bogu, nalazi. Radi toga naše učiteljstvo i diše slobodnijim duhom, radi toga kroči naprednijom stazom, radi toga oduševljenije djela u školi napose i na kulturnom polju uopće, radi toga naše je učiteljstvo danas svojim položajem mnogo zadovoljnije nego li u pre-gjašnja vremena, a sva je nada, da će mu u buduće biti bolje.

Uzgojna pouka prama načelu praktičnosti.

(Piše V. Belamarić).

(Nastavak).

Računstvena pouka i ako je sama po sebi suhoparna, ali i kao takova ipak je u praktičnom životu

u neraziučenoj svezi jer prati svaki čovječji korak. Razni odnošaji poslovnog života, mjere, novci, utezi,

zajmovi, dobit, povrate, kupovanje, prodavanje pri-prodavanjā sve su ovo podloge, koje treba računica da obradi, ako želi da odgovori svojoj praktičnoj vrijednosti. Učitelj će osobitu brigu posvetiti tome, da učenici budu uspješno znali i razumjeli pojedini zadatak, što im se podavao bude, a čuvati će se pukog mehaničnog nabiranja. Nije dijete upućeno u praktični život, ako je naučilo množidbu i za vrlo dobro, a da nije dugim uporavljanjem naučilo, kako da u svom življenju, u svojim poslovnim slučajevim, uporavi ovu računsku operaciju.

Praktična strana računstvene pouke mora da prevladuje u našim školama i rukovogjena tako, kako će djeca postati sposobna, da se s njom okoriste u raznim prilikama života. Stoga razna računstvena pravila mora da pripaja i prenaša na razne zahtjeve praktičnog života: biva da se naučeno upravlja, a jasno je da pouka ovim načinom uporavljena postaje raznovrsnijom, življom i zanimivijom.

Pošto pučka škola ne odgaja čovjeka prama zvanju pojedinca, to će učitelj nastojati da i geometričkoj pouci u našim školama poda opći pravac. Čuvati će se naprosto podavanja gradiva, jer ovo nije ni korisno, a prosti je gubitak vremena. Doisto ograničena je pouka geometrije u našim školama, ali i ono malo, ako se bude djeci podavalo osobitom pažnjom na uporavljanje kašnje u životu obrtnika, radnika, ratara i t. d. prištediti ćemo mnogo dragocjeno vrijeme i uliti će mu u dušu snage u nepouzdanim pokusima.

Treba da odaberemo samo ono gradivo, koje će uz formalnu svrhu imati i praktičnu vrijednost, a sve što nije prama tome treba ispustiti. U današnjim našim prilikama ako učitelj želi, da mu škola bude odgovarala načelu praktičnosti, pouku u gospodarstvo udesiti će tako, da praksa mora ići usporedo sa teorijom, a za obadvije zrcalo mora biti školski vrtac. Pri pouci u poljodjelstvu ne smije podavati djeci, da uče ništa na uzust, već mora pouku rukovoditi tako, da djeca sama sve vide i sve rade, a učitelj mora u tome biti samo vodič i nadziratelj, te ko brižni otac upućivati ih u svim onim gospodarskim granama, koje su našem narodu prama prilikama kotara neophodno potrebite.

Ne smije smetnuti nikada s pameti, a da učenike ne uputi u tome, kako im je u radu naslada i spas i da samo onaj, koji radi, da ima. Poteškoće, koje ih kao buduće oce obitelji čekaju, nek ih pred djecu ne iznosi, ali za to nastojati mu je, da ih priuči i pripravi radu prama onoj Sv. pisma: „U znoju lica svoga, jesti ćeš kruh svoj“.

Pouku u vještinama učitelj će rukovoditi na način, da pri pouci u pisanju pazi na ljepotu pisma, jer danas ko lijepo piše, lako da u praktičnom životu, ako ga potreba stisne, nagje komad hljeba za prehranu svoju.

Nijesam za to, da se učenicima daje pisanje na pisankama, kako se to danas čini, jer je to puki me-

kanizam. Gdje učitelj sam dobro piše, neka ragje upućuje u pisanju svoje rečenike sa prepisa školske ploče, mudrih učenica i narodnih poslovice, jer se ovim načinom postizava dvostruka svrha. Prvo, što djeca prepisivajuć više puta jednu pametnu rečenicu nauče napamet, e drugo što svi pišu jedno te isto, a i to iza kako su vidjela od svog učitelja, kako on drži ruku i vuče poteze.

Crtanje ide uspored pisanju. Učitelju je pako nastojati, da lijepim uzorcim crpljenim iz prirode same privikne djecu svoju na samoradinost i da u njima uzgoji estetična čustva. Sve što se riše, nek bude uzorno izvedeno u svakom pogledu, jer tim i nehotice dijete se privikne na skladnost, čistoću, urednost i točnost, a ovo su bitni uslovi pravoga ljudskog života.

I pjevanje u pučkoj školi ima svoju praktičnu stranu, stoga je učitelju i ovu pouku rukovoditi na način, da odgovori potpuno oplemenjenju mladih srdaca i proljeću ljudskog životu, a ovo će postići, bude li svojim učenicima protumačio svaku pjesmu koju pjeva, a odabirao bude samo one, koje djeca mogu shvatiti prama svom duševnom razvitku, te ako im bude znao usaditi u srce ljubav prama domovini i bude znao dovesti u sklad život i osjećaje.

Praktična strana tjelovježbe posve je znamenita, te će učitelj istu rukovoditi na način, da gimnastikom jača se tijelo, a oplemenjuje duh. Pri ovoj grani ne smiju se zapustiti narodne igre, koje djeca prama svojoj dobi i snazi mogu da izvedu.

Još bi bilo da rečem koju o ručnom radu u našim školama. Njegovu praktičnu stranu svak vidi, jer ili se izvagjaju uzorci uzeti iz naravi same, iii pako se izvagjaju potrebiti za svagdanji život, što drugo nije već samo praktična ragja na naravnoj podlozi.

Kao što je svakom svjesnom učitelju pri pouci u gospodarstvu nastojati, da u svojim učenicima usadi ljubav za radom i kućom svojom, tako je i učiteljičina dužnost, da nastoji zaljubiti naše buduće majke u kućanstvo, preporučujuć u svakoj prigodi da se ne tugje od narodne naše nošnje, već da istu čuvaju i paze ko zenicu oko svoga.

Završujem ovo moje razlaganje sa rečenicom J. Grimma: „To je baš onaj blagoslov, koji počiva na svemu što je narodno, da se njime može postići mnogo i veliko, ma kako se neznatna činila ili u istinu bila njegova sredstva i da nam je komad domaćeoga kruha slagji, nego tugji kolači, jer naš narod, ako hoće da bude narodom mora da pozna prije svega sebe i svoju narodnost, koja se ponajviše očituje u jeziku i nošnji njegovoj, mora da ljubi i poštuje svoje, ako hoće da ga drugi poštuju, jer tko sam svoje zametava, neka se ne čudi, ako ga drugi zametavaju i zanemaruju“.

Iza ovog kratko razlaganja jasno je, kako je nama još mnogo toga poraditi, a da uzmognemo stati na kraj svim onim zaprekama, koje su nam na putu, a da djecu našu uzmognemo poučavati prama prirodnom zakonu,

kao što je da zadatak pučke škole bude odgovarao ekonomske nevolje spriječile sjetimo se one našeg načelu praktičnosti. Nu ne sustajmo. I ako bi nas pjesnika :

Ah !, ne ! još ipak čutimo snagu
I pravo živjet . . živjet za ovu
Nevoljnu našu domaju dragu ! —
Oh njojzi nas ne otmite bar !
Krv krvi naše . . djeca nas zovu
Bez nas su mrtvi dušmana plien
Naše im sviesti treba je žar
Nehaja da ih ne zastre sjen.

Svrha.

Uz posebne nastavne osnove.

Piše: P. Dabinović.

(Nastavak).

Iza zemljopisa, a negdje i s njime zajedno uči se povijest. Povijest ne može se u pučkoj školi potpuno obraditi, zato su izabrane glavnije crtice. Učenju tih crtica poglavita je zadaća, da utječu na djecu, t. j. da oduševljavaju za plemeniti rad velikih ljudi i da u njoj bude ljubav prama vladaru i domovini, naročito prema onim ustanovama, koje su izvoštene i sačuvane junačkim i požrtvornim radom i nastojanjem djedova. Skoro jednako, kako se postupa pri obradivanju uzgojnih štiva, postupa se i u povijesti, samo što se ovdje kod pojedinih odlomaka bilježe natuknice.

Najobičniji prijelaz sa stvarne pouke na njene posebne grane, jest na onu, što prirodopisom zovemo. Metoda je tu ista, samo što veći zahtjev nosi. Pri opisivanju životinja i bilja gleda se ovdje ići po ovom redu: 1.) Prebivalište ili nalazište, (uvjeti života s obzirom na tlo, vodu, vazduh, toplinu, svjetlost); 2.) Način života (razvitak, trajanje, hranidba, množenje, sredstva obrane). 3.) Tjelesni sastav (pomatranje pojedinih dijelova i svojstava tjelesnoga sastava tako, da se sve dovodi u uzročni savez s načinom života). 4.) Srodne prirodine (sabiranje u skupine). 5.) Položaj u prirodi (zamjeniti odnošaj između navedene prirodine i čovjeka; znamenitost u cjelokupnom životu prirode). Za rude pak govori se: 1.) o nalazištu (gdje je ima i koliko je ima); 2.) o postanku i preobrazbi; 3.) o svojstvima (naj običnije fizikalna) 4.) o srodnim rudama; 5.) o znamenitosti u životu čovjeka i prirode.

Uz prirodopis čvrsto je vezana fizika. Temelj fizici jest u promatranju prirodnih pojava, zato neka se nikada ne propušta na te osvrćati i s tih indukcijom dolaziti do pravih uzroka. Ova nauka mimo drugih suzbija predsude, čaranja i ostale ludorije. Raspršavanje ovih može se činiti i pomoćnim sredstvima, kao

izikalnim spravama, ako tih ima u školi. Nema li se baš potpune zbirke, neke kao n. pr. čašu, svjećicu, i staklenu cijev može da i nastavnik nabavi i da s njima izvede nekoliko — pokusa — Parni stroj i brzozav predstaviti će se djeci crtanjem i živim opisivanjem, koje će i uz druge jedinice stajati nerazdruženo.

Ispravivši ovim, ako i u kraće sve što se držalo glavnim za pojedinu granu realija, dodat ćemo sada što god, te se na sve odnosi. Reklo se prije na veće mjesta da se stvarna pouka ne uči po knjizi, no na samim stvarima, ali se tim nije isključilo knjigu. Knjiga nosi u sebi štiva, kojima se stvarni pojmovi razjašnjuju i nadopunjuju; a mi nastavnici treba uprav na njima, da upućujemo djecu u upotrebljavanje knjige. U drugi formalni stepen jedinice čita se štivo, te za nju pristoji i to statarno, t. j. tako da se svako malo prekida, propituje sadržaj i razjašnjuju zamršeniji izrazi. Čitanje ovakih (poučnih) štiva podvrgava se svim propisima jezične nastave. S manjim učenicima gleda se da čitaju glasno, da što pravilnije izgovaraju riječi i da kako treba sustaju na pismene znakove. Veći pak učenici moraju i lijepo čitati, t. j. što više se primicati običnom pripovijedanju. Pjesmice, a i drugi prozaički ulomci uče se i na pamet. Pri kazivanju gragje iz pameti po nekad se prebrzo govori, zato je uputno da se ovakove vježbe što više u zboru kazuju. Zgodne prilike zato dešavat će se češće, bude li se na koncentraciju gledalo. — Pri razgovaranju o proučenoj gragji, ma kojeg predmeta, neka se učenici priučavaju uzdati u se, zato neka se učitelj što manje prti. Za sitnije pogreške učenika ne valja prekidati, samo kad logički zabasa, mora se svratiti na pravi red i to nekad od učitelja, a nekad i od svojih drugova.

Upiti na ispitima osposobljenja.

Ispitno povjereništvo u Dubrovniku.

Zadaće iz računstva za ispite osposobljenja za opće pučke škole.

(V. 1898.) 1.) Imetak od 2327 K i 50 h. ima se porazdijeliti među 3 brata po omjernim brojevima $\frac{2}{3}$, $\frac{3}{4}$ i $\frac{4}{5}$; koliko će svakoga zapasti? 2.) Ima se sagraditi zid dug 10 m, visok 3 m. a debeo 9 dm, i to opekama, od kojih je svaka duga 29 cm, široka 14 cm a debela 6.5 cm. Koliko će se opeka potrošiti, ako se poradi klaka odbije 20% ukupnog objama zida, a koliko će stati opeke, ako se za 1000 komada njih plati 30 K? 3.) Izvodnim postupkom riješiti zadatak. Koliko će stati 630 kg. brašna, ako 560 kg. istoga brašna stoji 112 K?

(XI. 1898.) 1.) Neka kuća vrijedi 36000 K, a daje na godinu 2400 K nečistog prihoda; ako se ukupno plaća 32% kućarine, a na kuću se troši 120 K na godinu za popravke, koliko

čistoga postotka baca ta kuća? 2.) Ploština inosmjernjaka ima 270 cm², a visina mu iznosi 15 cm, koliko su mu duge istosmjerne stranice, ako im dužine stoje u omjeru 5:4? 3.) Glavni ukoni u opsegu broja 6 po postupku u računici.

(V. 1899.) 1.) Obrazloživ postupak riješite izvodnim načinom ovaj zadatak: 9 pisara radeći 8 sata na dan prepisu u neko doba neku knjigu; koliko bi sati moralo raditi na dan 12 pisara da prepisu u isto doba istu knjigu? 2.) Koliko bi se jednakih sudova, što imaju oblik istostranična valjka, moglo napuniti sadržinom bačve duge 1.6 m. ako je njezina najveća dubina 9 dm, a promjer joj dna, koji je jednak promjeru istostraničnog valjka, iznosi 6 dm? 3.) Kako biste tumačili u pučkoj školi diobu desetična broja s cijelim brojem po primjeru 561.92:32=?

„Predsjedništvo u mjes. škol. vijeću“.

Pučka škola narodna je opća ustanova. Nije utemeljena ni izključivo za pučane ni za same principe, velikaše, bogatune, knezove i plemiće, nego za svakoga od njih skupno, u kojoj općenitosti uprav iščekavaju pojedini stališi. Škola je i baš sva skroz demokratska tako, da je nesmisao i želiti da popularnija bude. I kmet i vlastelin dužan ju je pohagjati i u školi su jednakopravni i jednaki. Stanoviti demagogi, koliko oholi, toliko sebični, liberalni do ateizma, a slabim uzgojem u svakom pogledu otugjeni od naroda, ne njegovih nego oprečnih načela, čudnih idea, želja, potreba, a skroz aristokratskih običaja i navada, antipodi u svakom pitanju sa narodom, sa njegovim čustvovanjem, ipak i takovi ljudi hoće da školu demokratizuju, popularizuju, hoće slobodnu školu, taj eminentno i jedini pravi i skroz demokratski zavod. Mi neznamo kako bismo te djelovanje, to nastojanje mogli krstiti: ili posljedicom neshvaćanja, pomućenjem zdrava razuma ili hotičnom i svjesnom besmisli. To je isto ko što bi apsurd bio — ali puno manji — kad bi sutra kojigod od takovih stao zahtijevati, neka vlast soli more, a da se tim imenom bude ista mogla nazivati. Pa takovim ljudima eto i nekoji pučki pedagozi, učitelji ruku pružaju a „Novo Vrijeme“ te ideje i za program usvaja, a pomoženo je od raznih najnovijih političkih listova, koji, i ako raznih načela, da steku privrženika, da stvore stranku, siju smutnju među učiteljima. A koja bi bila prava svrha tih nekih dosadašnjih naših subornika? Neumornom nastojanju našega saveza, njegova starešinstva, a osobito vještini i sposobnostima urednika ovoga glasila gosp. Dinka

Sirovice, uspjelo je okupiti učitelje u društva, u „Savez“. Dosad je među njima vladao duh kolegijalnosti, duh ljubavi i sloge. Još malo, i učitelji bi se tako organizovali, da bi prama njima kompatnim stanoviti krugovi i javnost morali imati nešto više obzira nego li su ga do sada imali.

„Novo Vrijeme“ i njegovi pomoćnici htjeli bi to osujetiti. A borme neće, jer je učiteljstvo svjesno i na svome mjestu. Gdjekojega će slijepca zavesti, može da kojigod za čas zabasa, al smo sjegurni, da nema učitelja koji u „Novome Vremenu“ neće nazrijeti atentat na slogu, ljubav i stalešnu moć našu.

A u slozi je svaki pak i školski uspjeh. Tko toj slozi temelje kopa, neprijatelj je školi, napretka učiteljskoga i prave njihove slobode. Ako svakomu i nije stalo, da učitelji budu tako udruženi, da ujedinjeni, jedan za svijuju, a svi za jednoga, uzmognu vojevati, nama jest i ujedinit ćemo se. Šugave će ovce a tih u svakom stališu može biti, ostati van ili će izići iz učiteljskog hrama, „Saveza“ našega; a to i nebi bilo ni žaliti. Nama je do ljubavi u kojoj je sloga, značaj, ugled, dostojanstvo mir i ljubav, te hoćemo da nikad ne budemo ni pojedinci ni savez pod ičijom papučom, a najmanji pod papučom nezadovoljnih, ambicioznih i častohlepnih ljudi. Politika i pedagogija, demokracija i aristokracija, ambicija i čednost, demagoštvo i ozbiljan rad, slobodna škola i vjersko načelo, aspiracije i pozrtvoavnost: to su pojmovi skroz oprječni, različiti. I mogu i moradu odijeljeni stati, spojiti se nikako nemogu. Pokušati to, kao što nastoji „Novo Vrijeme“, to bi bila himba, injoranca

Nego učitelji slijepi nijesu i ako su lukavi pokretači i pisci raznih listova a novoga vremena. Svaki će razabrati prave puteve i krive staze, te će znati kojim mu je pravcem stupati a da uklonimo sve zepreke, koje slogu prieče, koje dosadanju ljubav i zajed ičko dje-

vanje sinučuju, bilo to novim listovima, ili nezakonitim okružnicama. A ovako i mora da bude; jer je učiteljima do rada, a ne do politike i inada, do bratske ljubavi, ne do mržnje: inad i mržnja jest za uličare demagoge, a ne za učitelje pedagoge. (Slijedi).

Vjesnik.

„Učiteljsko Društvo“ za varoš i kotar Imotski javlja, da se je ustanovilo i pita nas zašto nije njegovog ustanovljenje do danas objavljeno u „Učiteljskom Glasu. Na to odgovaramo, da nam vijest o tom nikad nije bila poslana od uprave društvene, t. j. mi je nije primili. Inače ne bismo nipošto činili razlike. Novome društvu želimo najljepši procvat. Predsjednikom mu je nadučitelj u Prološcu Marko Simić.

„Predavanja iz povjesti i estetike muzike“. Upozorujem cijenjeno dalmatinsko učiteljstvo i susjednu braću, da je nedavno odštampano glazbeno teoretsko djelo pučkog učitelja i glazbenog pisca g. Antuna Dobronića, pod naslovom: „Predavanja iz povjesti i estetike muzike“. Cijena je naprama današnjim prilikama, gledom na domaće glazbene edicije, vrlo povoljna, od same 1 K. Naklada piščeva. Tisak C. Albrehta (Maravić i Dečak), Zagreb 1908. 8° Str. 54.

Djelo je eminentno glazbeno-teoretske naravi, te se s prvog gleda opaža, koliko je marnom piscu rada i požrtvovnosti stajalo, da obradbi dade što popularniju formu, da ga i manje teorijom snabdjevenim glazbenim diletantima i zanimaocima učini pristupačnim, a što je glavnije, dopadnim i nedosadnim.

Knjiga se dijeli na Predgovor. — I. Pojam glazbenog sistema (Uvod). II. Starocrkveni glazbeni sistem. III. Moderni glazbeni sistem. — IV. Razlike megju starocrkvenim i modernim glazbenim sistemom. V. Zaglavak. — To je niz predavanja, kojima je svrha, da našim glazbenim diletantima i prijateljima glazbene umjetnosti, koji su u opće loše upućeni u najelementarniju glazbenu teoriju „u preglednoj formi i u krupnim potezima“, — kako to sam g. pisac u predgovoru veli — „sintetizira logičnu bazu savremene muzičke umjetnosti“, e da tim štociu stvori što jasniju i što cjelovitiju sliku o razvoju najnužnije teoretske muzična gragje od 16. vijeka do danas.

Vrijedno je spomenuti, što g. pisac nije ropski oponašao slične glasbene edicije i auktoze, već u metodi bio posve samostalan i slušao glas svoje pronicave pedagoške i muzične spreme. Pominjem i to, da je svako predavanje zasebno obragjena metodička jedinica, sastavljena logično, naravno i lako. Razni grafički primjeri i tumači odlikuju djelo potpunom razgovijetnošću. Čitavo se dakle djelo dopadnošću i stvar-

nim interesom dade čitati, tim više, što mu je glazbeni jezik biran, lak i razumljiv.

Pozivljem s toga gg. kolegice i kolege da podupru narudžbom svoga druga, e da ga tim sokolino na daljni stručni rad. Njegov rad na glazbenom polju ne može da služi na sramotu učiteljskom staležu. Naprotiv, uvjeren sam, da će se dalmatinsko učiteljstvo nad svakim njegovim moralnim uspjehom radovati, kao svom staleškom uspjehu.

Ne napisah ovo, da ga pretjeranim hvalama okitim, već recipročno izjavljujem, da sam se u korist same stvari držao, posve strogo i objektivno i što sam potpuno uvjeren, da je u stvari uspio, te mu u ime dalmatinskog učiteljstva iskazujem iskrena priznanja,

Željati je, da se šira i stručna kritika obazre na ovo. Ali, jer nam na tom polju, nakon Kuhačeva odstupa, fali kompetentnih kritičara, bojati se je, da ostane neopaženo.

Isti g. pisac kani skoro odštampati djelo: „Naše glazbene prilike i neprilike“, kojim hoće da podvrgne kritici sve predsude i sav naš glazbeni rad, koji sprječava kod nas unaprjeganje muzike kao umjetnosti. — Na svoje vrijeme nastojaću, da i o tom koju rekнем, e da upozorim, koga imamo u osobi našega druga. —

„Predavanja iz povjesti i estetike muzike“ naručuju se kod auktoza pod adresom: A. Dobronić, Drniš (Dalmacija).

Gjuro H. Nazor.

Poljak o hrvatskoj omladinskoj književnosti.

U poljskom pedagoškom časopisu „Szkola“ izišao je nedavno opširniji prikaz o antologiji savr. hrv. oml. knjiž. „U pjesmi i priči“ našega druga Rudolfa Franjinā Magjera iz pera odličnoga pedagoga i profesora Jan Magiere. U prikazu se vrlo lijepo i simpatično govori o neumornom radu Magjerovom i svekolikoga pučkoga hrvatskoga učiteljstva i na temelju njegove antologije o hrv. oml. književnosti i časopisim, novinstvo se zabavilo i pohvalilo autorovo nastojanje. Govor je i o Magjerovom prikazu „Prijeleged savr. hrv. oml. književnosti“, s kojim se svekoliko novinstvo zabavilo i pohvalilo autorovo nastojanje. U istom broju „Szkole“, misleći Jan Magiera, da je spisateljica Jelica Belović-Bernadzikowska — Poljakinja, govori u posebnoj kratkoj notici o njoj, a najpače o njezinom lijepom „Tehnološkom leksikonu“.